

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/224301,Tytan-pracy-Stefan-Bryla-18861943.html>
27.02.2026, 10:21

Tytan pracy Stefan Bryła (1886-1943)

Należał on do ścisłej elity kadry technicznej niepodległej Drugiej Rzeczypospolitej. A podczas okupacji był ważnym członkiem władz konspiracyjnego Państwa Podziemnego, który zginął na posterunku, pełniąc tę zaszczytną, ale i bardzo niebezpieczną funkcję.

03.12

[Giganci Nauki Nauka Polskie Państwo Podziemne](#)

Stefan Władysław Bryła urodził się w Krakowie 17 sierpnia 1886 r. Był synem Pawła, nauczyciela gimnazjalnego, polonisty, i Eligii z Chrzanowskich, działaczki społecznej i publicystki.

W 1903 r. ukończył z odznaczeniem szkołę realną w Stanisławowie, a w 1908 - również z odznaczeniem - wydział inżynierii Szkoły Politechnicznej we Lwowie. Już od 1907 r. był asystentem na tej uczelni, a w 1909 r. uzyskał na niej doktorat nauk technicznych, co wówczas było jeszcze rzadkością. Warto bowiem przypomnieć, że polska kadra inżynierska długo nie miała w zwyczaju robienia doktoratów, toteż nie posiadała ich zdecydowana większość profesorów wyższych uczelni technicznych w dwudziestolecie niepodległości, znakomitych przecież fachowców praktyków. Od czerwca 1910 r. Bryła rozpoczął wykłady statyki budowli we Lwowie jako docent.

Już jesienią tego roku krakowska Akademia Umiejętności wysłała go na zagraniczne studia uzupełniające. Poglębiał wiedzę kolejno w Königliche Technische Hochschule w Berlinie - Charlottenburgu, w paryskiej École des Ponts et Chaussées i na uniwersytecie londyńskim. Zaznajamiał się także z praktycznymi metodami stosowanymi w tych krajach przy wznoszeniu konstrukcji stalowych. W 1912 r. przebywał w Kanadzie i USA, uczestnicząc w wielkich budowlach, m.in. stawianiu najwyższego podówczas na świecie gmachu Woolworth Building w Nowym Jorku (250 m). W drodze powrotnej zwiedził Chicago, Detroit, park narodowy Yellowstone, Kalifornię, Hawaje, Japonię, Koreę, północne Chiny i Mandżurię, skąd przez Syberię koleją dotarł do kraju. W 1913 r. podjął pracę we lwowskiej Szkole Politechnicznej.

Zasmakowawszy w podróżach, podczas wakacji w 1914 r. wybrał się w podróż poślubną do Turcji, Persji i na Kaukaz, z zamiarem dotarcia do Armenii. Przerwał ją wybuch I wojny światowej. Jako poddany austro-węgierski został wraz z żoną internowany w Tyflisie (obecnie Tbilisi) w Gruzji, a następnie w Kijowie, gdzie pracował w biurze mostowym, wykładał budownictwo ogólne w Polskim Kolegium Uniwersyteckim i działał społecznie w polskich organizacjach, m.in. jako prezes Związku Inżynierów i Techników Polskich na Rusi, był wiceprzewodniczącym Zjazdu Techników Polskich w Rosji, który odbył się w Moskwie w październiku 1917 r.

Wiosną 1918 r. powrócił do kraju. W listopadzie uczestniczył w obronie Lwowa, za co został odznaczony Krzyżem Walecznych. Od 1919 r. pracował w Ministerstwie Robót Publicznych w Warszawie, niebawem jako naczelnik wydziału mostowego. W 1920 r. walczył ochotniczo w wojnie polsko-bolszewickiej.

W 1921 r. Bryła został profesorem zwyczajnym Politechniki Lwowskiej, na którą przemianowano wówczas Szkołę Politechniczną. Objął w niej kierownictwo II Katedry Budowy Mostów, znacznie rozszerzając i unowocześniając program wykładów, m.in. w zakresie kratownic przestrzennych,

żelbetnictwa, a z czasem spawania konstrukcji stalowych. Wprowadził do teorii mostów pojęcie przestrzennej powierzchni wpływowej. W 1923 r. ponownie odwiedził USA, zapoznając się ze standaryzacją w tamtejszym budownictwie. Podczas powrotnej podróży statkiem ciężko chorował na zapalenie stawów, czego następstwem było kilka operacji chirurgicznych i trwałe skrócenie jednej nogi.

Od 1932 r. był członkiem Akademii Nauk Technicznych w Warszawie. Powołany w 1934 r. na Katedrę Budownictwa Konstrukcyjnego wydziału architektury Politechniki Warszawskiej, zorganizował przy niej Zakład Badawczy Budownictwa. Prowadzono w nim badania laboratoryjne z zakresu mechaniki gruntów, akustyki budowlanej i ognioodporności materiałów budowlanych, posługując się m.in. techniką rentgenowską. W 1938 r. został wybrany na dziekana.

Bryła zajmował się też aktywnie praktyką inżynierską. Ponadkrajowym jego osiągnięciem był pierwszy w dziejach stalowy most spawany na rzece Słudwi w Maurzycach pod Łowiczem, o rozpiętości 29 m, oddany do użytku 12 sierpnia 1929 r. Bryła był pionierem stosowania spawania w budownictwie. Przepisy, jakie w 1928 r. opracował w tym zakresie dla Ministerstwa Robót Publicznych, stały się wzorem dla analogicznych przepisów w innych krajach. Wiązało się to wówczas z pewnym ryzykiem, gdyż do lat 50. XX w. nie można było w sposób pewny kontrolować jakości wykonania spoin.

Bryła zaprojektował spawany szkielet wieżowca Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Prudential” przy pl. Napoleona w Warszawie, najwyższego wówczas budynku w stolicy (60 m), czyli dzisiejszego hotelu Warszawa przy pl. Powstańców Warszawy. Jego konstrukcja okazała się nadzwyczaj wytrzymała – nie zawaliła się pomimo trafienia przeszło stu pociskami artyleryjskimi podczas powstania warszawskiego.

Jako szkieletowe konstrukcje spawane zaprojektował też gmachy Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie, Hali Targowej w Katowicach oraz kilku budynków wojskowych w Warszawie, m.in. obecnej siedziby Dowództwa Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej przy ul. Żwirki i Wigury.

Projektował też gmachy o szkielecie żelbetowym, w Warszawie m.in. halę fabryki parowozów, akademik przy pl. Narutowicza, Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych przy ul. Kopernika.

Wiele publikował, troszcząc się o przydatność nowoczesnych ustaleń w praktyce inżynierskiej. Był inicjatorem, głównym redaktorem i autorem siedmiu rozdziałów czterotomowego „Podręcznika inżynierskiego” (1927–1932) – pierwszej polskiej encyklopedii z zakresu budownictwa. Opublikował wiele podręczników i artykułów, także w zagranicznej prasie fachowej. Był autorem ponad 250 prac naukowych.

Liczba zajęć, w które się angażował, była tak duża i urozmaicona, że podobno orientowała się w ich rozkładzie jedynie starsza pani, będąca jego sekretarką osobistą. Złośliwi mówili, że tylko dzięki niej Bryła wie, gdzie i co wyklada, ale też gdzie i z kim ma randkę... Uczestniczył też w życiu politycznym. Trzykrotnie wybierano go do Sejmu z listy Chrześcijańskiej Demokracji. Działal również w związanym z nią ruchu związkowym. Był współzałożycielem Polskiego Związku Inżynierów Budowlanych (1934).

Bryła był odważny nie tylko jako projektant. Podczas okupacji niemieckiej aktywnie uczestniczył w konspiracyjnym kształceniu politechnicznym, wykładając też od 1942 r. w oficjalnej Państwowej Wyższej Szkole Technicznej.

Pełnił również ważne funkcje w strukturach Polskiego Państwa Podziemnego. Kierował wywiadem techniczno-przemysłowym oraz koordynował planowanie powojennej odbudowy Polski i kierunków jej przyszłego rozwoju. Aresztowany w listopadzie 1942 r., po miesiącu wykupiony z Pawiaka, nie zaprzestał działalności podziemnej. Ponownie aresztowany z całą rodziną rok później, został 3 grudnia 1943 r. rozstrzelany wraz z grupą zakładników w pobliżu zajezdni tramwajowej przy ul. Puławskiej w Warszawie.

Już od 1964 r. Polski Związek Inżynierów i Techników Budownictwa przyznaje nagrodę jego imienia. Jego imię nosi też ulica na Mokotowie, a od 1994 r. audytorium w gmachu wydziału architektury PW na rogu Lwowskiej i Koszykowej.

Tekst prof. Bolesława Orłowskiego
pochodzi z dodatku historycznego do tygodnika „Sieci”
[Giganci nauki PL – polscy wynalazcy, odkrywcy i pionierzy nauk ścisłych, odc. 4](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Nauka, Polskie Państwo Podziemne

Biografie